

УДК 336.22

Олександр Кундеус, Богдан Мариняк

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Тернопіль,
Україна*

СУТНІСТЬ ТА ГЕНЕЗА ПОДАТКОВОГО КОНСАЛТИНГУ В УКРАЇНІ

Oleksandr Kundeus, Bohdan Maryniak

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

THE ESSENCE AND GENESIS OF TAX CONSULTING IN UKRAINE

Процес трансформації економічних систем, що активно відбувається в багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні, формування інформаційного суспільства та зростання ролі ринкових механізмів, призводять до активного розвитку сфери послуг. Так, відповідно до даних Світового банку, номінальний ВВП України до початку повномасштабної війни, демонстрував стійку тенденцію до зростання, так за період 2019-2021 рр. зростання номінального ВВП становило 29,89%. Така позитивна динаміка в значній мірі була забезпечена зростанням частки сфери послуг, за вказаний період зростання становило 23,68%. Частка сфери послуг була домінуючою в загальному ВВП України і коливалась в діапазоні 51-56%. З початком у 2022 р. повномасштабної війни відбулось значне падіння обсягів виробництва в промисловості та сільському господарстві, натомість падіння виробництва сфери послуг мало значно менші показники скорочення, у 2022 р. сфера послуг в загальному ВВП становила 61,7% [1, с. 230].

Податковий консалтинг як вид економічної діяльності було започатковано у 1960 р. На той час для консультування з питань оподаткування здійснювалось активне залучення в управлінський консалтинг великих аудиторських фірм, які й започаткували розвиток податкового консалтингу.

В Україні виокремлення та розвиток податкового консалтингу відбулось значно пізніше, спонукальними факторами до цього стали:

- складність податкової системи України;
- часті зміни податкового законодавства;
- неоднозначне трактування та подекуди суперечливість окремих норм податкового законодавства;
- значний вплив розміру податкових ставок на результати комерційної діяльності, тобто значні податкові ризики [2].

Сучасне бізнес-середовище в Україні характеризується значною мінливістю, напруженою конкурентною боротьбою, значним податковим навантаженням та частими змінами в законодавстві. Слід звернути увагу на той факт, що в Україні ринок податкового консалтингу розвивається доволі стихійно. Законодавче регулювання даної сфери проходить період становлення і розвитку, наразі чітких норм, які б регламентували податковий консалтинг немає.

Законодавче тлумачення навіть самого терміну «консалтинг» обмежується «Положенням про порядок організації та проведення конкурсів на право виконання консалтингових (консультаційних, аудиторських, юридичних та оціночних) послуг» затвердженим Наказом № 131 від 15.07.1999 р. Національного агентства України з управління державними корпоративними правами [3]. Часткове регулювання консалтингової діяльності міститься також в Переліку послуг, які можуть надавати аудитори [4].

В Україні податково консультування здійснюється Державною податковою службою України, а також громадськими та професійними організаціями. У 1998 р. створено Всеукраїнську громадську організацію «Асоціація платників податків

України» (АППУ), основна діяльність якої спрямована на захист законних прав та інтересів платників податків. У 2004 р. засновано громадську організацію «Асоціація податкових консультантів», метою якої є створення ефективної платформи для обміну знаннями, досвідом та інноваційними підходами в сфері оподаткування, сприяння формуванню прозорого податкового середовища, підвищення якості консалтингових послуг [5, с. 98].

У 2004 р. Міністерством праці та соціальної політики в Україні спільно з Спілкою податкових консультантів затверджено кваліфікаційну характеристику професії «консультант з податків і зборів».

Аналіз законодавчої бази з питань врегулювання податкового консультування (податкового консалтингу) дає підстави для висновків, що діюча законодавча база з врегулювання даного питання потребує значного доопрацювання. Значним недоліком, на нашу думку є той факт, що податковий консультант, відповідно до норм чинного законодавства, не несе відповідальності за надання рекомендацій в сфері оподаткування. Такий підхід не сприяє формуванню довіри до податкових консультантів. По суті замовник консультаційних послуг з питань оподаткування повинен керуватися лише ринковими механізмами, тобто спиратися на досвід і репутацію консультанта.

Спираючись на досвід розвинутих країн можна стверджувати, що послуги податкового консультанта, як окремого виду діяльності, є затребуваними. Вітчизняний ринок податкового консалтингу має значні перспективи розвитку. На етапі розбудови інституту податкового консалтингу в Україні важливо законодавчо закріпити основи його функціонування, зокрема слід поєднати державне регулювання із системою саморегулювання ринку податкових послуг, чітко визначити роль і функції податкових консультантів у їх відносинах з платниками податків та контролюючими органами, а також на законодавчому рівні закріпити відповідальність податкового консультанта за якість наданих послуг.

Список використаних джерел:

1. Комчатних О.В., Муленко В.М. Роль сфери послуг в забезпеченні економічного зростання України в умовах воєнного стану. Сталій розвиток економіки. 2024. №4 (51). DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-33>
2. Долгополов О.Ф. Податковий консалтинг як самостійний вид діяльності в Україні. URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/2258/> (дата звернення 15.05.2026)
3. Положення про порядок організації та проведення конкурсів на право виконання консалтингових (консультаційних, аудиторських, юридичних та оцінювальних) послуг: Наказ Національного агентства України з управління державними корпоративними правами від 15.07.1999 р. No 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0633-99#Text> (дата звернення: 19.05.2026).
4. Перелік послуг, які можуть надавати аудитори: Рішення Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. No 82/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr244230-11> (дата звернення: 19.05.2026)
5. Кундеус О., Мариняк Б. Сучасний стан та перспективи розвитку податкового консалтингу в Україні. Галицький економічний вісник. 2026. Том 99. № 2. С. 94-103. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2026.02.094
6. Ромашко О.М., Черевань А.А. Розвиток світового ринку податкового консалтингу. Економіка та суспільство. 2025. Вип. 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-115>